

LÄNSGEMENSAM FOLKHÄLSOPOLICY FÖR KRONOBERGS LÄN

EN GOD HÄLSA FÖR ALLA

– FÖR HÅLLBAR UTVECKLING
OCH TILLVÄXT I KRONOBERGS LÄN

INLEDNING

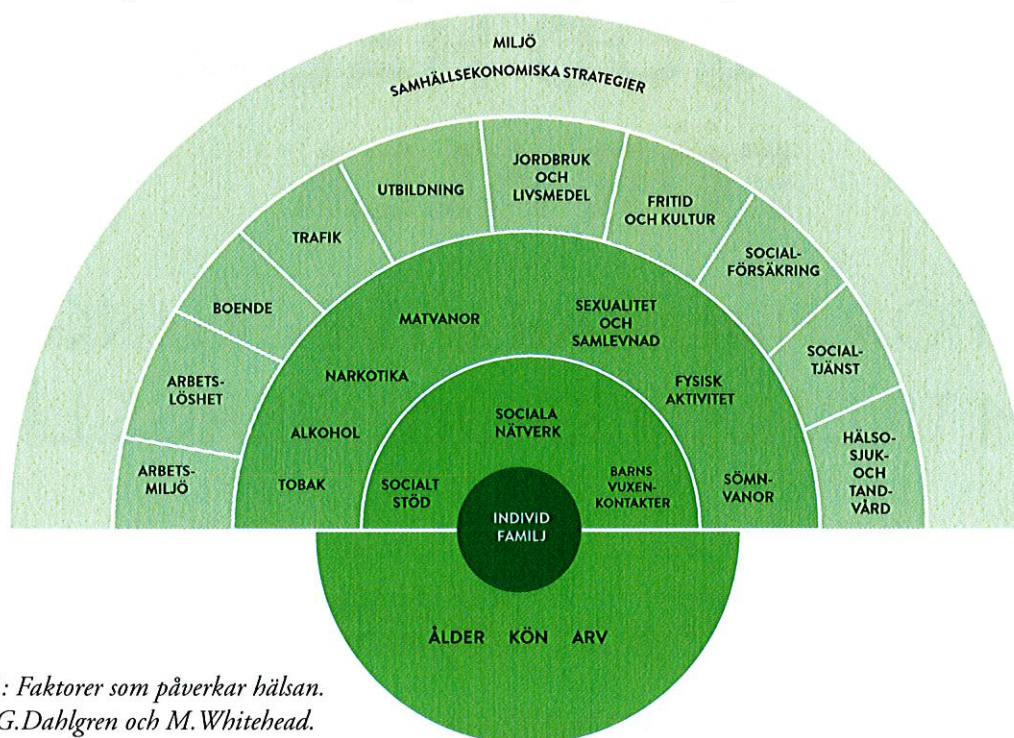
Policyn är en gemensam viljeinriktning för det länsgemensamma folkhälsoarbetet i Kronobergs län. Med stöd av policyn ska länets kommuner, Region Kronoberg och Länsstyrelsen i Kronobergs län samarbeta och samhandla kring folkhälsofrågor och verka för att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa för länets befolkning. Förutsättningar för ett framgångsrikt folkhälsoarbete är att ha en samsyn och att arbeta tvärssektoriellt mellan offentlig sektor, näringslivet och idéburna organisationer. Kommunfullmäktige och Regionfullmäktige är den politiska beslutsnivån som beslutar både om visionen för det länsgemensamma folkhälsoarbetet och om prioriteringar av målområden. Denna folkhälsopolicy är en revidering av *Länsgemensam folkhälsopolicy för Kronobergs län med prioriteringar 2012–2015*.

Den länsgemensamma folkhälsopolicyn är en understrategi till den Regionala utvecklingsstrategin *Gröna Kronoberg 2025*¹ och ska öka möjligheten till samhandling runt hur målen ska uppnås. *Gröna Kronoberg 2025* är styrande för Region Kronoberg och vägledande för andra aktörer.

HÄLSA PÅ LIKA VILLKOR

Den svenska folkhälsopolitiken har sedan 2003 ett övergripande mål – *att skapa samhällliga förutsättningar för en god hälsa på lika villkor för hela befolkningen*². En god folkhälsa handlar både om att hälsan ska vara så bra som möjligt men också om hur hälsan fördelar sig bland befolkningen eller grupper i befolkningen, exempelvis barn och unga. Detta innebär att alla ska kunna uppnå bästa möjliga psykiska och fysiska hälsa oavsett ålder, kön, bostadsort, etnisk eller religiös tillhörighet, språk, social eller kulturell bakgrund, sexuell läggning samt funktionshinder.

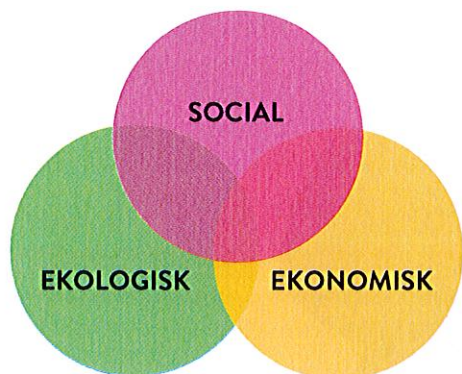
Den enskildes hälsa påverkas av samhällsfaktorer som vård och omsorg, skola och utbildning, integration, arbetsmarknad och samhällsplanering med mera (figur 1)³. Dessa faktorer styrs av politiska beslut på lokal, regional och nationell nivå. Folkhälsoarbete är systematiska och mål-inriktade hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande insatser för att åstadkomma en god och jämlik hälsa för hela befolkningen. För att nå en jämlik hälsa är det en förutsättning att inkludera hälsa i alla politikområden och att arbeta tvärssektoriellt över förvaltningsgränser. Här finns således möjligheter för samhället att påverka folkhälsan och ge förutsättningar för hälsa på lika villkor.

Figur 1: Faktorer som påverkar hälsan.
Källa: G.Dahlgren och M.Whitehead.

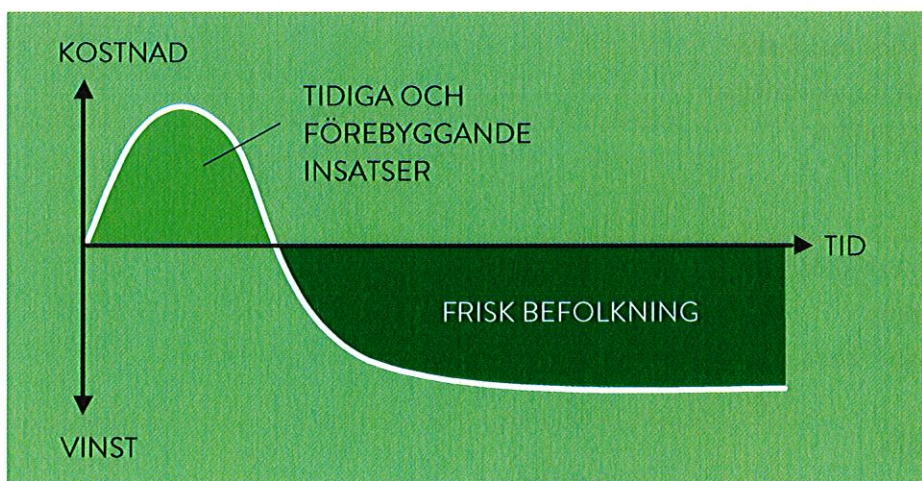
GOD HÄLSA ÄR AVGÖRANDE FÖR HÅLLBAR UTVECKLING

Hållbar utveckling består av tre dimensioner; ekologisk hållbarhet, ekonomisk hållbarhet och social hållbarhet (figur 2.). Dimensionerna är ömsesidigt beroende av varandra och en hållbar utveckling förutsätter en balans mellan dessa. Folkhälsa beskrivs ofta som en del av social hållbarhet⁴. Hälsans bestämningfaktorer finns dock inom alla tre dimensionerna.

Figur 2. De tre dimensionerna för hållbar utveckling.

De senaste åren har kopplingen mellan ekonomi och hälsa blivit allt tydligare. Hälsoekonomiska beräkningar har visat att ojämlik hälsa medför stora kostnader för samhället. En viktig del för att minska den ojämlika hälsan är att öka kunskapen om hur ekonomiska beräkningar kan göras. Tidiga och förebyggande insatser innebär en direkt men kortsiktig kostnad medan det genererar vinst över tid (figur 3). Därför behövs ett långsiktigt perspektiv när kostnader för folkhälsoarbetet värderas⁵.

Figur 3. Kostnadspuckel och vinster i ett långsiktigt perspektiv på hälsoinvesteringar.

Källa: "Framtidens folkhälsa – allas ansvar", en kortversion av Folkhälsopolitisk rapport 2010, FHI.

Foto: matton.se

LÄNSGEMENSAM FOLKHÄLSOPOLICY

Den nationella folkhälsopolitikens övergripande mål avspeglas i den länsgemensamma visionen – *En god hälsa för alla! För hållbar utveckling och tillväxt i Kronobergs län*. Samtliga 11 nationella målområden ligger som grund för det länsgemensamma arbetet:

1. Delaktighet och inflytande i samhället
2. Ekonomiska och sociala förutsättningar
3. Barns och ungas uppväxtvillkor
4. Hälsa i arbetslivet
5. Miljöer och produkter
6. Hälsofrämjande hälso- och sjukvård
7. Skydd mot smittspridning
8. Sexualitet och reproduktiv hälsa
9. Fysisk aktivitet
10. Matvanor och livsmedel
11. Alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel (ANDTS)⁶

Folkhälsopolicyn bygger även på Barnkonventionen⁷ och den nationella strategin för att stärka barnets rättigheter i Sverige som antogs juni 2010⁸.

I den länsgemensamma folkhälsopolicyn för Kronobergs län 2012–2015 valdes målområde 3 och 11 som särskilt prioriterade områden. Efter revidering av policyn kommer dessa målområden vara fortsatt prioriterade vid sidan av målområde 1 som lyfts in som ett särskilt viktigt område i den reviderade policyn.

PRIORITERINGAR

Målområde 1: Delaktighet och inflytande i samhället

Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningar för en god folkhälsa. Brist på inflytande och möjligheter att påverka de egna livsvillkoren och utvecklingen av samhället har ett samband med hälsa⁹. En stor del av det arbete som är kopplat till målområde 1 handlar om lokala insatser. Som stöd för arbetet kan lokala handlingsplaner tas fram.

Målområde 3: Barns och ungas uppväxtvillkor

Vision för målområde 3: I Kronoberg satsar vi på barn från födseln och ger varje barn möjlighet att utvecklas optimalt efter sina egna förutsättningar.

Målområde 11: Alkohol, narkotika, dopning och tobak

Vision för målområde 11: I Kronoberg växer flickor och pojkar samt kvinnor och män upp i ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och med ett minskat tobaksbruk.

Till målområde 3 och 11 har regionala handlingsplaner tagits fram: *Länsgemensam handlingsplan för barns och ungas uppväxtvillkor* och *Regional handlingsplan Alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT) Kronobergs län*. De regionala handlingsplanerna bör följas av lokala handlingsplaner.

Arbetet kring spel (ANDTS) är i Kronobergs län inriktat på ett förebyggande arbete med digitala verktyg till målgruppen barn, unga och föräldrar och hanteras inom ramen för *Länsgemensam handlingsplan för barn och ungas uppväxtvillkor*.

Foto: Åsa Karlsson

ARENOR FÖR DET HÄLSOFRÄMJANDE OCH FÖREBYGGANDE ARBETET

I folkhälsoarbetet är det vanligt att utgå från de arenor där människor samlas och kan nås av insatser och åtgärder. I samverkan och utifrån de prioriterade målen bör länets aktörer arbeta hälsofrämjande och förebyggande på följande arenor:

Förskola och skola ger en möjlighet att nå alla barn och unga och även deras föräldrar och är därmed en bra arena för ett aktivt folkhälsoarbete. Även om **hemmet** inte är någon offentlig arena är det viktigt med insatser som stärker och stödjer föräldraskapet.

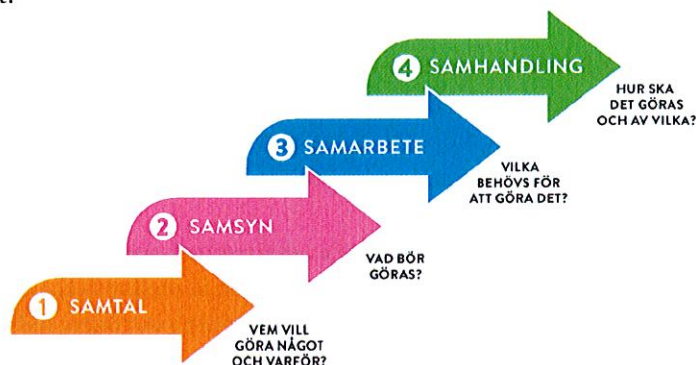
För att nå vuxna är **arbetsplatsen** en viktig arena för det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. **Högskola och universitet** är studenters arbetsplats och därför är både företagshälsovården och studenthälsan betydelsefulla samarbetspartners i detta arbete.

Hälso- och sjukvården ska erbjuda tillgång till en god och jämlik vård för alla. Förutom att erbjuda vård och behandling ska hälso- och sjukvården arbeta för att förebygga ohälsa. Det är viktigt att i ett tidigt skede uppmärksamma barn och unga som far illa eller visar tecken på ohälsa.

Fritid och föreningsliv (civilsamhället) har en betydelsefull roll i arbetet med att skapa hälsofrämjande miljöer för personer i alla åldrar och är därför viktiga samhandlingspartners till offentliga aktörer. En trygg och säker offentlig miljö är viktigt för alla åldrar. Alla ska kunna röra sig fritt utan risk och rädsla på allmänna platser. Barn och unga behöver trygga skolvägar, lekplatser och möjlighet att tryggt kunna ta sig hem kvällstid.

AKTÖRERNAS ROLLER

Det är viktigt att samhällets olika aktörer antar en helhetssyn i samverkan, både gentemot andra aktörer och i den egna organisationen. För att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa i länet är det viktigt att alla aktörer bidrar till en ökad samhandling i folkhälsoarbetet. Att samhandla innebär att föra samtal om nuläge och mål, att skapa samsyn om vad som bör göras och hur. Alla aktörer har ett ansvar för att föra processen framåt men en eller flera aktörer behöver leda, samordna och följa upp arbetet.

Figur 4. Samhandlingstrappa.

Kommunerna i Kronobergs län – har ett lagstadgat tillsynsansvar inom ett flertal områden och det yttersta ansvaret för alla som vistas i kommunen. Kommunerna har ansvar för det förebyggande och hälsofrämjande arbetet som bedrivs på de olika arenorna som finns i kommunen.

Folkhälsosamordnare, eller motsvarande funktion, med ett tydligt mandat bör finnas.

Samordnaren ska kunna delta aktivt i det länsgemensamma folkhälsoarbetet.

Region Kronoberg – har ett ansvar för hälso- och sjukvård och tandvård samt för regional tillväxt och utveckling¹⁰. Detta innefattar kollektivtrafik och infrastruktur, kompetens- och utbildningsfrågor, miljö- och klimatfrågor, samhällsplanering, innovation, näringslivsutveckling, internationella frågor och kultur. Region Kronoberg har även en samordnande funktion för länets folkhälsofrågor. Region Kronoberg kartlägger och analyserar hälsoläget i länet, verkar för kunskapsspridning inom området samt ansvarar för hälsoekonomiska beräkningar.

Länsstyrelsen i Kronobergs län – har regeringens uppdrag att verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn tas till regionala förutsättningar. Länsstyrelsens roll är bland annat att samordna insatser i länet genom samverkan med andra myndigheter och organisationer. Exempel på sakområden är jämställdhet, folkhälsa (bland annat ANDT, förebyggande arbete och tillsyn), våld i nära relationer, mänskliga rättigheter och etablering av nyanlända.

Näringslivet, polisen, universitetet och idéburna organisationer – kompletterar det läns-gemensamma folkhälsoarbetet. Samverkan och samhandling ska utvecklas och förstärkas i samråd med övriga berörda aktörer.

POLITISK STYRNING

Folkhälsopolitiska ställningstaganden skapar förutsättningar och möjligheter för en positiv hälso-utveckling i befolkningen och kan utjämna skillnader i hälsa. Kommunfullmäktige och Regionfullmäktige är den politiska beslutsnivån som beslutar både om visionen för det läns-gemensamma folkhälsoarbetet och om prioriteringar av målområden.

STRUKTUR FÖR LÄNSGEMENSAMT FOLKHÄLSOARBETE

Det strategiska arbetet på regional nivå ska ha en tydlig struktur för att bli effektivt. Varje aktörs roll och ansvar beskrivs i föreliggande policy.

Länets kommunchefer, regiondirektör, områdespolischef och länsråd agerar ledningsgrupp för det läns-gemensamma folkhälsoarbetet. De fattar beslut om arbetsordning, handlingsplaner kopplade till den läns-gemensamma folkhälsopolicyn samt om uppdrag för nätverket för läns-gemensamt folkhälsoarbete.

Nätverket för läns-gemensamt folkhälsoarbete består av kommunala samordnare för ANDT och/eller folkhälsoarbete, ANDT-samordnaren från Länsstyrelsen i Kronobergs län samt tjänstepersoner från Region Kronoberg. Nätverket ska hålla ihop och driva den läns-gemensamma folkhälsopolicyn med tillhörande handlingsplaner framåt samt vara ett forum för erfarenhetsutbyte.

Den regionala samverkans- och stödstrukturen för socialtjänst och angränsande hälso- och sjukvård samt skola arbetar med frågor som rör samverkan och samarbete mellan Region Kronoberg och kommunerna. Strukturen består av ledningsgrupp för samordning av länets hälso- och sjukvård och socialtjänst, nätverk för skolchefer samt tre tvärgrupper (barn, vuxna, äldre).

UPPFÖLJNING

Folkhälsoberedningen i Region Kronoberg ansvarar för att i nära samverkan med länets kommuner och Länsstyrelsen i Kronobergs län, följa upp och aktualitetspröva den läns-gemensamma folkhälso-policyn. Detta ska ske för varje ny mandatperiod.

De regionala aktörerna (Region Kronoberg och Länsstyrelsen i Kronobergs län) ansvarar för årlig uppföljning av läns-gemensamma handlingsplaner. Varje aktör ansvarar för en regelbunden uppföljning av lokala handlingsplaner.

¹ www.regionkronoberg.se/gronakronoberg

² Regeringskansliet (2003) Mål för folkhälsan prop. 2002/03:35.

³ Folkhälsoinstitutet (2010). Folkhälsopolitisk rapport 2010.

⁴ Brundtlandrapporten FN-rapporten *Vår gemensamma framtid 1987*

⁵ Folkhälsoinstitutet (2010). Folkhälsopolitisk rapport 2010 & Nilsson I & Wadeskog A (2008). Det är bättre att stämma i bäcken än i ån – Att värdera de ekonomiska effekterna av tidiga och samordnade insatser kring barn och unga.

⁶ Regeringskansliet (2008). En förnyad folkhälsopolitik. Prop.2007/08:110.

⁷ UNICEF (2012). Barnkonventionen.

⁸ Regeringskansliet (2010a). Nationell strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige strategimål.

⁹ Folkhälsoinstitutet (2011d). Delaktighet och inflytande i samhället. Kunskapsunderlag för Folkhälsopolitisk rapport 2010.

¹⁰ Regleras enligt den statliga förordningen om regionalt tillväxtarbete (2007:713).